

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ivdx Magistrtvs Senator

Zype, Franciscus van der

Antverpiæ, 1633

Cap. V. De causis litium.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14280

gunt. c. de multa. x. de prob. si tamen militia, qua decedendum est, inter eas habeatur, quas licet distrahere, clementia Imperatoris concedit eam in alium transferre, & pretium consequi. d. l. 5. quod quia in beneficiis simonia ratio non admittit, per adeptionem secundi vacat ipso iure primum. d. c. de multa. subtilitas tamen cupiditatis inter concessum titulum secundi, & aditam possessionem pacificam cum fructuum perceptione, resignationem prioris pensione reservatâ indies intericit. an satis ex mente canonum, examinet is cuius interest, cum more maiorum semper soleat causa pensionis à reservante adici, ne resignans nimium patiatur dispendium, videatque ne ex secundo simul & primo nimium affectet compendium.

6. Sed nec Assessorem quem esse duorum Iudicum permittit *Uti nec plures, nemo C. de assess. & hodie Conciliorum instructiones vetant* fenatores ab aliis pensiones habere, aut consulere clientibus. *ribus unus assidet.*

De causis Litium.

1. *Multa litium scaturigines.* Scaturigines Litium multimodæ sunt, tum publicarum, tum privatarum. remedia etiam multa, sed nulla hactenus tam efficacia inuenta, quæ radicitus noxias eas herbas possent euellere. nisi apud eas fortè gentes, ubi neque diuina, neque humane sunt leges, sed omnia regum manu ac Magistratum arbitrio gubernantur. *Regum arbitrio lites dirimebantur,* inquit Dionis. l. 10. *Peccatum,* verò inquit D. Paulus ad Rom. 7. *non cognoui, nisi per legem.* Vbi ergo publicæ & priuatæ res ut libitum est reguntur, his illisue addicuntur, haud equidem magnam operam pretium est varios litium anfractus ambagesque auerruncari. Vbi vero ex præscripto res publica dirigitur, priuatorum iura legibus distinguuntur, vindicantur, possidentur, ibi partium conflictus, illarum auxilia in rem suam verimque deuocantium, atque interpretantium, necessario consequuntur: Magistratum ac Iudicum intercessione opus est, copiisque auxiliaribus patronorum, syndicorum, procuratorum, scribarum, notariorum, sollicitatorum, aliorumque id genus plurium: qui sæpe pro corrupta hodie natura vitia sua simul in scenam deferunt. vnde vulgatum pridem est, multitudinem Legum, Iure-consultorum, ac Medicorum indiciâ esse Reip. male habentis

2. *Restringi eas oportet, ubi solli nō possunt.*

behtis. Sed quandoquidem ita cum rebus humanis agitur, ut
 sine morbis, sine litibus esse non liceat; illud tantum his, quo-
 rum ea partes sunt, curandum, ut corpora, ut naturalia, ita po-
 litica sic purgentur, ut noxii humores, qui non omnes tolli
 possunt, ita tamen cohibeantur, ut quam fieri potest minus
 numerosi, minus periculosi morbi repullulent, praesentes eu-
 rentur, futuri restringatur, medici in eam rem habeantur op-
 timi, probatissima medicina. Medicos politicos, Magistratus
 inquam ac Iudices prioriam libro descripsimus, quales si habe-
 rifemper possent, optime de Repub. curanda sperare nos ius-
 berent. remedia, ac medicinae pro morbis publicis, litibus, in
 quam, ac cladibus publicis tertius & quartus liber dabitur.
 hic porro secundus litibus priuatis; ut quae eliminari non possunt,
 ita habeantur, ut quam minimum noceant, quam rectif-
 sime atque expeditissime peragantur. *inquit sup. anagi sup?*
 Lis nulla, toga rara refertur a Poetis ad vitam beatitudinem
*Qui tecum, inquit Christus, reult iudicio contendere, & tunica
 tuam tollere, dimitte ei & pallium. Matth. 5. Sic & ridet Marcialis
 Gargilianum, inquit, qui cum vinctus, & demens viginti litigat annos. in
 quibus quibusque, cum vincit Gargiliane, licet breuodolentior
 Vlpianus verecundam cogitationem eius, qui lites execra-
 tur, non esse mituperandam tradidit. l. inem. s. 2. §. 4. D. de alieni
 Iud. mur. equi. & Paulus hoc ipsum quod a lite disceditur in cau-
 sam legitimam transactionis esse ait, licet res nulla sit inter-
 media. l. in summ. de cond. indeb. Peruersi suscitant lites, Prouerb. 16.
 Vnde vix vir bonus praesumitur frequens litigator, & scrupulosi
 questionem mouent, an Christiano liceat litigare, & D.
 Paulus quidem Corinthios reprehendit, litigantes apud infide-
 les. 1. Cor. 6. act. 17. c. aliter. 9. q. 1. Sed tamen & Iudicia instituit
 Deus, Iudices deligendos expressit Deut. c. 1. Exod. c. 18. Gen. c. 9.
 & seipsum assidere professus est. Ps. 82. Prou. 8. neque quisquam
 iniuriam pati tenetur, ac benorum spoliationem, neque ea con-
 silia amplecti, quae non ad praescripta pertinent, sed ad perfec-
 tionem Christianam. Non excusauero tamen pronum ac fa-
 cilem litigatorem, de re modica contendentem; minus, quae
 plus habeat expensarum, quam demolumentum; minime vero
 eum, qui causa suae iustitiae in conscientiae suae arbitrio non
 prius examinauerit, ac ne perniato affectu obceetur, virum
 probum, Aduocatum, comprimis eruditum, cui genuinum
 controuersiae ius statum veridice explicet, consulerit; cum*

porrò expenderit, an ius, quod ex facto pendet, probare It-
dici poterit. ne illum aduersariumque molestiâ, semetipsum
sumptibus inutilibus afficiat. Tandem cum neque tentata con-
cordiâ componi res poterit, ita in litē descendat, illiusque telâ
pertexat, ut non tantum nihil, quod iniustum sit, committat, sed
quaquâ fieri poterit, charitatē fraternâ nullatenus offendat.

5.
Meum ac
Tuum pri-
ma causa
litium.

Plerumque enim ad hæc ciuilia duella deuenitur ob huma-
na vitia, & maximè cupiditatem, quæ terminos *Mei ac Tui*
numquam satis obseruet. mens auari semper aurum, semper
argentum litit, semper redditus computat. *c. sicut hi. dist. 47. diuitias,*
litium primitias, per fas & nefas per lites quærit. c. nonne
velis. dist. 37. Unde contentiones in vobis, ait D. Iacob c. 4.
nisi ex concupiscentiis vestris?

6.
II. Igno-
rantia.

Accedit ignorantia, veritatis, & Iustitiæ inimica, iusti atque
æqui ignara, quæ litigantes in tenebris Andabatharum more
pugnantes simul committit: quæ si bonâ fide tantum errat,
quamquam nec satis consultaerit, si non aliquâ veniâ, mino-
ri tamen irâ digna est, quam quæ est affectata. *Cunctos, inquit*
Cicero de leg. consulunt, an lex sit, quæ suo possit suffragari appetitui,
& cupiditati. quo sit, ut ipsa, non Iudices periri, viam litigiis præsent.
eoque laborare soleant, qui cum de iure non satis gustarint, de
pulvere pratico nonnihil sordidij, penè estimant se nihil ne-
scire; longè ab iis distiti, qui cum iuuentâ & seniu in studiis cõ-
sumpserunt, semper tamè exclamât, *Quantū est quod ignoramus!*

7.
III. Pau-
peritas.

Succenturiatur proximè his causis litium paupertas. eas gi-
gnit, ab iisque & ipsa gignitur, mater litium, & filia litium.
Magnum pauperes opprobrium iubet.
Quidvis & facere, & pati.
Multa sunt, inquit Lactant. lib. de Ira Dei c. 26. quæ ad peccandum
imitant, etas, violentia, egestas, occasio, natura. Sed & vice versâ
diuitiæ inflant, superbia alios, iustitiâque despiciunt, in lites
voluntur, Scultitiâ patiuntur opes.

8.
IV. Ebric-
tas.

Sed & pauperes Iuris subsidiis pro libidine litigandi abutu n-
tunt, cum enim sciant Iudices debere pauperem iuxta ac ma-
gnū iudicare, ei que procuratorē & aduocatū dare, temerari as
lites mouent, nihil detrâhi sibi, accedere autē jure vel iniuriâ
sen transactione extortâ posse iactant, damnum non pati, lu-
crum facere posse: quæ improbitas, si quando detegatur, se-
uerè est puniendâ, nullo pauperum priuilegio dignâ.

Denique apud Septentrionalēs populos, quos climatis fri-
gus

gus aduentitio calore sapius refici suadet, poculorum frequentia sapius rixas, pugnas, lites creat. Ebrietas comes est furoris. *c. venter 37. dist. c. sanè 15. q. 1.*

Vt cuique libido est,
Siccat. inaequales calices conuina, solutus
Legibus insanis.

Sed verò, quod sequi non rarè solet,

Natis in usum latitiae scyphis
Pugnare, Thracum est. si modestè scyphi porrigantur, moderatè epotentur, sapè solent animos conciliare, rancores euellere, odia remittere, iniurias tollere, lites excindere, sed

eiusmodi remedium isti malo adhibendum est, quàm cautè tractanda nouacula.

Proprius autem litem parturit & educat malitia partium litigaturientium, & subsidiariorum. Anthon. Faber / 9. C. ut. 22. duas fere statuit causas; Primam, quòd aduersarium neuter inuitet ad concordiam; Alteram, quòd ita litem tractent, quasi rerum suarum vltima cura sit, ac breuiorem vitam, quàm litem malle videantur, improbo ac malitioso ingenio, inuitis legibus, & Magistratibus eam protelent. De concordia semper tentanda / 1. c. 26. latè diximus. Tela Iudicij, vt sine vitij forensibus texatur porrò semper est cauendum. malitia sanè, & nequitia generatim abesse debet, atque à Iudiciis calliditas omnis, versutia, atque dolus, cui accedit calumnia, quæ propriè est in litibus per fraudem & frustrationem vexatio. *l. si caluitur de verb. sign. vnde iura malitiæ ac calumniæ abfuturum juramentū prædicant & ridet Martialis;*

Et delator es, & calumniator,

Et fraudator es, & negotiator,

Et fellator es, & lanista; miror.

Quare non habeas, Vacerra, nummos.

Apage qui ita litigant, ideo litigant. Verat D. Paulus / 1. ad Thessal. 4. nequis opprimat, aut circumueniat in negotio fratrem suum. Neque verò dolo, & malis artibus causam bonam licet tueri, nisi admodum circumspectè, atque ita omnino, vt prudentia serpentina numquam comitè non habeat simplicitatem columbinam. *qua de re Conar. latè, 1. Var. c. 2. aliique.*

Falsitas, mendacium, simulatio omnino à Iudiciis absint, testes falsi, & instrumenta, quin & allegationes, quæ vero non subniti sciantur. Sed & illa arcana, quibus aliud dicitur, aliud intelligitur. *Vir bonus, inquit Gellius, lib. 11. c. 11. prestare*

9.

*Vi falsitas,
mendaciū,
simulatio.*

debet,

K 3

debet, ne mentiatur; prudens, ne mendacium dicat. & Plautus in
 mercator. Nihil scelus quoque videtur, me perenti proloqui mendacium, in
 aliis Vanitas, inconstantia, stultitia. Et mentiri quidem in Iudi-
 cio mortale, nisi à circumstantia excusetur, peccatum esse
 multi tradiderunt. in c. ne quis arbit. 22. q. 2. c. quisquis. 11. q. 3. c. 1.
 de crim. falsi. Socrates sanè mori, quam mendacio se excusare
 maluit. & Papinianus itidem mori, quam fratricidium defen-
 dere falso iure. & Thomas Morus quam regio diuortio iniu-
 ste assentiri, ut alij tum assentatores.

10.
 Ut litigan-
 tes laborant
 suis vitiis
 ita & qui
 eis subser-
 uiunt.

Nunc porro quod attinet ad subsidiariorum vitia, creden-
 dum est non deesse qui partium affectus induant, instillent
 ipsi, ac nutriant,

Quae lites pendere diu, vindemia quaedam est.

Quibus, ut describit Cassiod. oculi Argi, manus Briorei,
 Sphynгарum vngues, periuria Laomedontis, Vlyssis argutia,
 Sironis fallacia, fides Polymnestoris. qui in litibus nihil cu-
 rant praeter bursam hydropicam, clientes exugunt, ut

Non in fura eadem, nisi plena cruoris, hirudo,
 qui agerunt linguas suas loqui mendacium, qui nec litigaturos
 ad litigandum inducunt, iniustam causam ut iustam suadent,
 lites ex litibus Terant, etiam adhuc studia ut Apollines vendi-
 tant, conuictis & strophis litigia cumulant, procacitate ac
 maledicentia animos exacerbant, piratica pactione quotam
 stipulantur, multis inuolueris, incidentibus quaestionibus,
 exceptionibus incompatilibus, supplicationibus non ne-
 cessariis, falsis criminibus aduersus testes obiectis, malitiosis
 Iudicium reculationibus, prauaricationibus lites agunt, &
 augent.

Sed & Procuratores sunt quidam concinnatores litium, ac-
 cipitres pecuniae, mures aliena rodentes, rabulae, ad rauim vs-
 que ut Stentores clamantes, vultures togati, corui fori, sycophan-
 tae, Phormiones. quibus succedunt litium instigatores seu
 sollicitatores, Octauio Vestrio Ianizari dicti, cautelarum ar-
 chitecti, consiliosum inquisitores subtiles, & detectores.

Succenturiantur & Notarij quorum saepe imperitae nota
 armamentaria sunt litigantium, pereunt contrahentium &
 testantium voluntates, dum saepe clausulas, quarum vim ig-
 norant, actum contrarias, aut a mente contrahentium alienas,
 instrumentis suis inferunt, sermonem ambiguum proferunt.

11.
 Ignorantia
 & negligē-
 tia iudicū.

Ad extremum Iudicium ignorantia, & negligentia qualita-
 tumque, quas priori libro exegimus, defectus, litibus alienis

sub-

subseruit; quarum protelationem illis Iustinianus in l. prope-
 randum C. de Iud. non parum affricat. Nullus, inquit, tam audax
 inueniatur, qui possit invito Iudice litem protelare. Rapaces, violen-
 tos, ac sordidos omitto, & pretio additam fidem, atque reli-
 gionem habentes, Omnium, inquit Cicero, rerum turpissimum,
 maximeque nefarium, ob rem iudicatam pecuniam accipere. quò ducit
 nundinatio Magistratum, omnis improbitatis principium,
 & finis. Nouella 8. quibus nefas videri non potest quod eme-
 rit vendere. & si reuera turpiter censendi sunt accipere.
 e. non sum 14. q. 5. unde Isai. q. 1. Principes tui infideles, socij furum,
 diligunt minas, & sequuntur retributiones, vt equum tollant, non
 equum dicunt, ad dicunt, casus pro amico fingunt, refingunt,
 neque pro diuersis litigatoribus idem iudicant, cum vnicum
 & idem verum sit, & iustum. vel non ausi offendere, quem-
 quam litigantium, inqtas ipsi ambages mæandrosque quæ-
 runt, & in ipsis vitiligantes non excutiunt, inferioribus Iudi-
 cibus sine causa inhihent, causasue auocant, contra l. nemo c. de
 iurisd. omn. Iudic. Conc. Trid. sess. 24. c. 20. Denique negligentia
 sua & somnolentia lites quasi veterno torpidas ad finem non
 propellunt, aut ipsi ius dicere tergiuersantur, magno procul
 dubio delicto. l. si quando. C. de rest. incertas & ambiguo ser-
 mone plenas dicunt sententias, vt Oedipo sit opus, nonisque
 sportulis; aut ita festinant, vt cecos pariant catulos. Omitto
 imperitiam, & erudiri negligentium ineptiam. quò spectant
 multa passim hodie inferiorum Iurisdictiones, glebis ascri-
 ptæ, quibus præsent ad stiuam nati, & qui non nisi alieno
 iudicio sapiant. Quibus tamen aliquid tribuendum est, pro-
 pter superiorum distantiam, & sumptuosas prosecutiones;
 dummodo de re ciuili, & modici momenti agatur. Nam cri-
 minales certe maiori maturitate opus habent, si æquum blim
 visum fuerit ciuem Romanum non nisi à toto populo Rom.
 capite posse damnari. Sed de his mox plura dicendum.

Nunc porro coronidis loco & id dicendum, populam ip-
 sum litium non exiguam causam esse, quando longo vni &
 abusu consuetudines irrationales introduxit, ac mordicus
 defendit, quibus irretiantur litigantes, & difficulter iure
 saluo extricantur. Eiusmodi in criminibus sunt multorum
 scelerum impunitas, præsertim blasphemiarum, homicidij, pecu-
 niaria dumtaxat punitio, frequens remissio, beneficij negli-
 gens, aut nimis festina punitio. in quo crimine credere illud
 Iuuenalis licet:

12.

Irrationa-
biles con-
suetudines.

K 4

Nulla

Nulla unquam de morte hominis cunctatio sera est.
 Sagarum per aquam probatio, correarum delationi seu nominationi nimia fides tributa, nouarum nuptiarum satrapæ delibatio aut redemptio, oblatum vasallis à domino matrimonium vt debeant inire, ne filix sine regis licentia elocari possint, ne competenter à parentibus dotentur, vt adulteria, nisi coacta non puniantur, vt rei sine defensionibus torqueantur, vt damnatus ad mortem, si à virgine in maritum petatur absolutus sit; nisi fortè in minoribus delictis; carceratorum dura tractatio, naufragorum direptio, aduenarum non æquo cum incolis iure exceptio, luxus publicus, & prodigalitas, conuiuiorum, vestium, ædificiorum nimius sumptus, quotidiana nouitas, vnde vsura, debita ingentia, quæ viui, aut mortui nequeant exoluere, inde cessiones, & hæreditatum repudiationes, creditorum de concursu & præcursu contentiones ita assidua, vt in prandio obsonia, oppignorationes, fidei iussiones, mutuo malo, dum cuique suum non sufficit, pereuntium, immoderata dotes:

Veniunt à dote sagitta.
 tum priuata, cum dotata regit virum coniux; tum publica, exhaustis parentibus, ac ad egestatem reductis, & creditoribus mariti post carecta reiectis, vt Iuuenali iam non sufficeret

Protinus ad centum, de moribus ultima fiat

Questio.
 Mille non sufficiunt, priuati summas hodie excedunt, ad quas ante pauca secula non ascendebant Reges & Principes, vt filiarum Regum Gallix dos ad centum millia Francorum antiquitus restricta. Lomneau *en ses Maximes* l. 1. c. 7. at mox

Infelix humili gressu comitatur egestas.
 Inde sænus animæ funus, quod Germanis olim Tacitus ignotum tradidit, at hodie nimium vbique notum; omnesque depascitur nationes, etiam sub nomine eius quod interest, reddituum, censuum, aliorumque titulorum, quos hinc paupertas, inde cupiditas inuenit. His inquam vitiis atque consuetudinibus, quas populus aut probat, aut non satis improbat & excindit, seu qui eius nomine rerum potiuntur, causam litium præbent, struem immensam aggerunt.

13. *Processus.* Atque hisce potissimum causis originem ac generationem accipiunt lites, aluntur, longæuam vitam, ac ferè immortalem accipiunt à tela & filo quo ducuntur, & producuntur in Nestoris annos; ordine inquam iudiciario ac processu, in cuius

cuius vestibulis, ac porticibus tamdiu sæpè partes deambulant & concurrunt, vt pluries amplius temporis spatium insumant, quàm Iustinianus indulserit causis ipsis finiendis, earumque instantiis perimendis; tum quòd vel Iuris ordo non seruetur, vel scrupulosè nimium seruetur, non amputatis omnibus ambagibus non necessariis ad litis contestationem, causæ statum ritè cognoscendum, definitiuum calculum porrigendum, eiusque tandem executionem maturandam, tot subterfugiis, dilationum comperendinationibus, & protestulum gryphis intricantur lites, vt ex labyrintho Dædali citius euadas, & nodos Gordios exsoluas, quàm has aranearum telas.

Sed & primam instantiam tardo molimine decurrissè non sufficit; succedunt appellationes, causæque de nouo aguntur, maiori animo quàm de Marcello Hannibal prædicabat, quòd siue vinceret, fortiter victis instaret; seu victus esset, instauraret cum hostibus certamen, vt nulla litigantibus quies, nisi post annos Platonicos apud Rhadamantum sponderi possit, vsque adeò, vt altius iam progressum sit litium, & fori malum, quàm vt curabile esse credatur. *Desinit, inquit Senec. esse remedio locus, ubi que fuerunt vitia, mores sunt.*

CAP. VII.

De Litium remedio.

Nihilominus quod obtineri omni ex parte non potest, saltè vt quatenus potest, & quo se vsq; vires humanæ extendunt, habeatur, satagendū est: nimirū vt scaturigines obturentur, vnde lites exiliunt; & quæ exuperunt, ita excipiantur, vt quàm minimo tempore viete permittantur, vitiorumque humanorum, ex quibus nascuntur, à quibus nutriuntur, poenæ à legibus propositæ diligenter infligantur, quin & exasperentur edictis Principum, Magistratum decretis, Iudicantium arbitriis, vt quanto altius cœtit malum, tanto penitiùs eradicetur.

Igitur primum aduersus lites remedium est Patientia, quæ ea, quæ vitare non possumus, leuiora facit. eam totius Philosophiæ robur meritò vocat Plato;

Patientia cunctos Hos superat casus

1.
Remedia
aduersus
lites: 1. Pa-
tientia.

nec